SIPOS LAJOS

Szövegépítés és szövegalkotás

Babits Mihály Timár Virgil fia című alkotásában

1939-ben született Kassán. Irodalomtörténész, habil. egy. docens. Az ELTE BTK tanára, a Magyar Iroda

A *Timár Virgil fia*
[1]

Az alkotás keletkezéstörténete alapján nyilvánvaló: a regény *szövegszervezésé*
[2]

Ezt sugalmazza a szöveg *fabuláris szint*

Timár Virgil jellemzése

A történet már a felütésben a totális szellemi–etikai beállítódás egyetlen [3] [illegible]

Szerzetesi életmódja

A jellemzésbeli kötöttség a történetben végig megmarad. A rendtársakat mi[4] [illegible]

Tanári munkája

Babits Timár ,,finom, érzékeny magányosságá”-nak leírása során, az els[5] két részben két alkalommal is

Vágner Pista iránti szeretete

A tanítványok iránti általános szeretet így változik át Timárban egyetlen diák iránt megnyilvánuló szemé [illegible] [6]

Látogatása Vágneréknál

A látogatás igazolta a szerzetes szavakba nem foglalt félelmeit. Már a környezet is fölkavaró, megrázó é

Timár Virgil lelki változása

Ebben az új érzelemben a tanár új célt talált. Tökéletesen föloldódott, odahagyta [7] [illegible]

Vágner Pista Timár növekvő ragaszkodását előbb örömmel és büszkeséggel fogadja. Hamarosan azonb

Tanár és tanítvány eltávolodása egymástól

Timár Virgil és Vágner Pista útja azonban nem akkor és nem úgy vált el, ahogy [8] [illegible]

A ciszterci tanár sorsában, a fabuláris szinten így lett *szövegszervező elv*

A fabula és a szüzsé kontroverziója

A valóság és a metafizikum ütközése kitetszik a *fabula*

A regény *fabulá*

A szöveg jelentéstartományát a Timár Virgil alakjához kapcsolt olvasmányokkal, sze *belső beszéd* tusokkal, szokásol

A szöveg jelentéstartományát bővítő szüzsé-elemek

A ,,ciszterciták refektóriuma” 9 mint helymegjelölés (valamir
10
11

Timár Virgil olvasmányai

Ebben a másik világban a napi olvasmányok közé tartozott Szent Ambrus, *Vallomások* püspöke, a jelentős p
12

A metafizikus szint

Timár belső beszéde (a befogadó beazonosító tevékenysége révén) így *kétely nélkül* 19–20. század ford

A vallás gyakorlati szintje

A történetében megélt, filozófiai szintre emelt, kétely nélküli kereszténység, *a metafizikus szint*
13

Timár gondolkodásában a metafizikai lényeg nem csak ezen a gyakorlati szinten *Deus absconditus* jelen van mi

Vitányi utalásai, példái és belső beszéde

Más irányba tágítja *utalás*
14
15

Ezt a történetet azonban nemcsak Timár és Vitányi utalásai és belső beszéde, hanem a *szövegmondó utalásrendszere*

A szövegmondó utalásrendszere

Azokon a pontokon ugyanis, amikor minden kétséget kizáróan ő szólal meg, 16 a szöveg külön távlatot kap

A kulturális utalások is a szövegmondó perspektíva-tágítását valósítják meg. Ez történik a szöveg elején

A perspektíva-tágítást jelzik a szerzővel azonos tudású szövegmondó egyéb kijelentései is. A szövegmo *Élet- és gyógytan*

Intertextuális kapcsolatok

A fabula értelmét - mindezek mellett - más szövegekre való *utalás, rájátszás*
18

Vergiliusi pretextus

Feltűnik a szövegben a legegyszerűbb intertextuális alakzat, a szövegátvétel, Vergilius eposzára, az epo
19
20

A vergiliusi szöveg átformálása

A vergiliusi jelenetből Babits regényében igazában új jelenet képződik. Az idézet *Aeneis* szerzői elbeszéléssel i
21

A vergiliusi szöveghely egyszerű felidézése, egy allúzióval a szenvedés-képzet bekapcsolása, egy suga

Biblia és hagiográfiai intertextusok

Timár Virgil történetét igazában csak az előbb felvillantott *Biblia*

A szerzetes képzeletét már kisgyerekként is a szentek, ezek a rejtelmes lények ragadták meg. Tizennég

Vitányi bibliai utalásai

Vitányi Vilmos is ,,patrológiai tudásá”-val, főleg ,,az Augustinus életéből” vett részletekkel, bibliai helyek

A bibliai helyekkel értelmezhető életstratégia a szöveg elején csak Timár Vilmos jellemzi. *Vallomások* A házfőnököt, H
22

Intertextus és retrospektív autotextus

Mindez a szövegrész és a zárlat értelmezése szempontjából fontos. A regény utolsó *intertextus* oldalain újból háro

Ó jaj, nem! … az önkénytelen asszociáció szédítette és megborzasztotta. - Milyen borzasztó szennyes a

nondum amabam, et amabam amare… amorem
amabam… et quarebam, quid amarem…

idézte magának Augustinust. Még nem szerettem, nem tudtam, hogy mit kell szeretni; és szerettem voln

Most következik az igazi, az egyetlen szerelem: az Isten szerelme…” 23

Ebben az utolsó részletben a bevezető gondolat *retrospektív autotextus* 24

Az *intertextusok*

Folyamatos szerveződésű mű - intertextuális olvasat

A szerző - ebben a reményben - tudatosan feszíti szét a szöveg kereteit. Megadja annak a lehetősége *intertextuális*

Kosztolányi az 1922-es kritikájában a *Timár Virgil fiá*

Jegyzetek

1Benedek Marcell: Babits Mihály. Gondolat, Budapest, 1969, 76–79.; Keresztury Dezső: Babits Mihály.
2Sőtér István másként vélekedik: ,,A személyes élmény megléte vagy hiánya Babits prózájának alapkér
3Babits Mihály: Timár Virgil fia.(S. a. rend. Sipos Lajos.) Magyar Könyvklub, Budapest, 2001, 7–8.
4I. m. 10–11.

5Uo.
6Az első változatban, az ún. ősszövegben (vö. 96–98) Timár és Vágner Lina találkozásában is felsejlik v
7Az ősszövegben Timár azért nevelné fel Vágner Pistát, hogy majdan, amikor a fiú a rendnek és az orsz
8Rónay György: A regény és az élet. Bevezetés a 19–20. századi magyar regényirodalomba. Táltos Kia
9A következő oldalakon idézőjelben jelennek meg azok a nevek, fogalmak, utalások, amelyek a szöveg
10Babits Mihály: i. m. 11, 47–48, 51, 52–54.
11Uo., 32.
12Mindezek részletes kifejtését lásd Babits:i. m. 262–273.
13A metafizikus szintre vonatkozón lásd Bacsó Béla: Művészet és gondolkodás. Pompeji, 1990. 3. 91–9
14A belső beszédre vonatkozóan lásd Kálmán C. György: Az irodalom mint beszédaktus – fejezet az ir
15A ,,Videmus meliora” az Átváltozások VII. énekében előforduló mondat átalakítása. A gyermekgyilkos
16Ugyanez a folyamatos elbizonytalanítás, átjárás valósul meg Kosztolányi Dezső regényeiben is.
17Mihail Mihajlovics Bahtyin: A szó esztétikája. (Vál. és ford. Könczöl Csaba.) Gondolat, Budapest, 197
18Vö. Bárdos László: Az Indiszkréció–ankét, rövid összefoglalásban. In: A Nyugat–jelenség (1908–199
19Babits: i. m. 35–36.
20Babits: i. m. 36.
21A részek összekapcsolására vonatkozóan lásd Rimóczy–Hamar Márta: Babits–Virgil és Vitányi Vilmo
22Aurelius Augustinus: Vallomások. (Ford. Városi István.) Gondolat, Budapest, 1982, 284.; Ő.: Nyolcva
23Babits: i. m. 89–90.
24Rimóczy-Hamar Márta: i.m. 60-61.